

Проект відродження свинарських комплексів

Сушарник Я.А.

аспірант

Подільського державного аграрно-технічного університету

Вихід українських виробників на європейські ринки сьогодні являється важливим кроком для економіки нашої країни. Тому необхідно особливо кваліфіковано підходити до питання ефективності вітчизняних товаровиробників. Ключовим моментом для вітчизняних сільгоспвиробників на сьогодні є виробництво продукції тваринництва, зокрема свинини. Адже саме свинина являється тим товаром, що забезпечить попит суспільства на м'ясну продукцію. Статтю присвячено проблемі виробництва свинини у сьогоднішніх кризових умовах. У статі запропоновано проект з відродження комплексів з виробництва свинини. Спроектовано етапи його відновлення, а також розроблено циклограму на основі обороту поголів'я з вирощування свинини. Також запропоновано відродження товарних свиноферм, які можуть нарощувати виробництво м'ясопродукції за рахунок його інтенсифікації.

Ключові слова: свинарство, підприємницька діяльність, поголів'я, м'ясна продукція, цикл, програма, відродження.

Сушарник Я.А. ПРОЕКТ ВОЗРОЖДЕНИЯ СВИНОВОДЧЕСКИХ КОМПЛЕКСОВ

Выход украинских производителей на европейские рынки сегодня является важным шагом для экономики страны. Поэтому необходимо особенно квалифицированно подходить к вопросу эффективности отечественных товаропроизводителей. Ключевым моментом для отечественных сельхозпроизводителей на сегодня является производство продукции животноводства, в частности свинины. Ведь именно свинина является тем товаром, который обеспечит спрос общества на мясную продукцию. Статья посвящена проблеме производства свинины в сегодняшних кризисных условиях. В статье предложен проект по возрождению комплексов по производству свинины. Спроектированы этапы его восстановления, а также разработана циклограмма на основе оборота поголовья по выращиванию свинины. Также предложено возрождение товарных свиноферм, которые могут наращивать производство мясопродукции за счет его интенсификации.

Ключевые слова: свиноводство, предпринимательская деятельность, поголовье, мясная продукция, цикл, программа, возрождение.

Susharnyk Y.A. PROJECT REBIRTH OF PIGS COMPLEX

Entering of Ukrainian producers to European markets today is an important step for the country's economy. So especially now need to skilfully approach the issue of efficiency of domestic producers. The key point for local farmers today are producing animal products, especially pork. After all, the pork is just the product that will provide demand for meat products in society. This article is devoted to the production of pork in the current crisis. The article prompted a project to revive the complexes for the production of pork. Designed stages of his recovery and cyclogram developed based on stock turnover growing pork. Also proposed revival of commercial pig farms, which can increase the production of meat products due to its intensification.

Keywords: pig, entrepreneurship, livestock, meat products, cycle program revival.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Історично так склалося, що галузь свинарства є однією із найстаріших галузей тваринництва на території України. Особливо зараз, коли ми переживаємо складні часи, саме свинарство відкриє нам європейські ринки.

Тому важливим представляється вирішення проблеми виробництва свинини, а також комплексу заходів, що спрямовані на раціональне освоєння вже наявних виробничих потужностей, планування його відтворення. Саме тому ця тема є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку свинячих комплексів

у сільськогосподарському виробництві приділяють увагу багато вітчизняних вчених, серед яких Амбросов В.Я., Березівський П.С., Данилів Б.В., Козир В.С., Лукінов І.І., Малік М.Й., Місюк М.В., Месель-Веселяк В.Я., Саблук П.Т., Юрчишин В.В. У їхніх працях детально розглядаються фактично всі можливі проблемні питання створення, функціонування та розвитку галузі свинарства, ринку її продукції.

У працях цих та інших дослідників розкриваються методичні підходи до тієї чи іншої проблеми, проте дані стосовно агропромислової сфери, зокрема галузі свинарства, опрацьовані частково або без урахування

регіональних або структурних особливостей виробництва м'яса.

Формування цілей статті (постановка завдання) – дослідити основні принципи функціонування галузі свинарства та помітити етапи і послідовність відродження свинокомплексів.

Теоретико-методологічною основою дослідження цієї проблеми є основні положення діалектики пізнання економічних процесів у сфері товарного виробництва аграрної продукції. Під час написання статті використовувалися різноманітні методи, зокрема: аналізу і синтезу, графічний, розрахунково-конструктивний, статистичний, абстрактно-логічний.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 80-х рр. в Україні функціонувало понад 650 спеціалізованих та міжгосподарських свинарських підприємств, які виробляли 47% загального обсягу продукції. Внаслідок концентрації поголів'я (12–24 тис. гол. разової постановки) на більшості свинокомплексів ефективність виробництва м'ясної продукції була двічі вищою, ніж на свинофермах у багатогалузевих господарствах. Слід зазначити, що комплексний тип господарства, де охоплено всі стадії виробництва – від опоросу до відгодівлі та реалізації – переважає як у Німеччині, так і Сполучених Штатах Америки [1, с. 5].

Найбільш ефективним напрямом підприємницької діяльності в нових умовах господарювання щодо виробництва продукції свинарства є вибір систем і форм організації крупного виробництва свинини. Виходячи з цього, в процесі дослідження розроблено «Проект виробництва свинини» без визначення конкретного об'єкта. Зауважимо відразу, що проект не зводиться до суто механічного «наповнення приміщень», а передбачає реструктуризацію виробництва щодо: правового статусу майна, організаційної структури підприємства, структури виробничої програми та залучення капіталу, структури персоналу, основних виробничих фондів тощо [4, с. 13].

Об'єктом «Проекту» з юридичної точки зору може бути будь-яке міжгосподарське підприємство по відгодівлі свиней і виробництву кормів, тобто стандартний промисловий комплекс потужністю виробництва 12 тис. ц. свинини на рік, або подібний об'єкт приватної (акціонерної) форми власності, що перебуває у стані консервації. Також у складі об'єкта є діючий комбікормовий завод, експлуатація якого, як правило, повністю не припинялась, внаслідок чого зберігся основний кадровий

персонал, об'єкт забезпечується водопостачанням і каналізацією.

У такому разі для введення комплексу в експлуатацію необхідно лише провести реконструкцію 3-х з 12 приміщень (відгодівельників) у маточники у розрахунку на 140 гол. свиноматок кожний. Проектне поголів'я основних свиноматок на початок експлуатації становитиме 400 гол., а виробництво свинини на проектний рівень – 1 000 т [3].

Освоєння проекту може відбуватися в кілька етапів, оскільки кожний з них має технологічні особливості та відповідні часові параметри. Крім того, всю підготовчу роботу передбачено закінчити до осені, з тим щоб вже у вересні–грудні підприємство закупило племінних свинок. Перший етап роботи зводиться до закупки і постановки племінного стада у кількості 400 гол. живою масою 1 голови 65–70 кг, або 260–280 ц. постановочної ваги за ціною 9 грн. 60 коп. за 1 кг.

Передбачається, що постановка поголів'я буде здійснена на початок місяця: вересень – 140 гол, жовтень – 140 гол, листопад – 120 гол.

Відповідно до цих строків будуть закуплені хрячки з розрахунку 1 хрячок на 10 свинок [2, с. 34].

Перший місяць постановки поголів'я свинок передбачено відвести на карантин та адаптацію поголів'я до умов утримання й годівлі та їх дорощування до настання статевої охоти.

До першого періоду також відноситься період запліднення і поросність, які є найбільш відповідальними фазами технологічного процесу, оскільки свинки повинні пройти кілька циклів статевої охоти, тому проектом передбачено, що в другий місяць утримання буде запліднено лише половину з першої групи закуплених свинок. І далі за такою ж схемою.

Таким чином, в жовтні буде спаровано 70 свинок, в листопаді – 140, у грудні – 130 свинок. Решта – 60 гол. – буде спарована у січні 2017 р. На весь цикл поросності кожної групи відведено відповідні календарні терміни.

Технологічним циклом передбачається далі опорос та підсисний період. Виходячи з нормативу виходу приплоду, в розрахунку на один опорос – 9,5 гол. порослят за перший опорос (лютий–травень) буде одержано 3 800 гол. приплоду. Період вирощування, дорощування, відгодівлі триватиме 8 місяців [5].

Відповідно до циклограми обороту поголів'я (підсисний період, дорощування, відгодівля) реалізація його здійснюватиметься у 8-місячному віці живою масою однієї голови 105 кг, починаючи з вересня по грудень 2017 р. включно [6].

У результаті буде знято з відгодівлі 3 800 гол. і реалізовано 4 000 ц свинини. На цьому завершується перший цикл відтворювального процесу.

Другий цикл передбачає ті ж біологічні особливості свиноматок, у зв'язку з чим наступне (друге) парування проводиться у травні-серпні 2017 р. для одержання другого опоросу.

Циклограма (схема) обороту поголів'я і вирощування свиней за заданими параметрами постановки основного стада маточного поголів'я подана на рис. 1.

Раціональне освоєння всіх виробничих потужностей підприємства пов'язане з другим етапом, який передбачає, що, крім формування основного стада, з груп відгодівлі будуть відібрані ремонтні свинки.

У розрахунках передбачається, що їх буде 200 гол. (ремонтних) і 200 (разових). Від однієї свинки за один опорос буде одержано по 7 порослят або 2 800 гол. Це дасть можливість виробити у 2017 р. додатково 280 т свинини.

Повну виробничу потужність – 1 000 т свинини – підприємство може освоїти у 2018 р.

Таким чином, із вищевикладеного можна дійти висновку, що основною вимогою здійснення проекту є суворе дотримання календарних строків, передбачених виробничих циклів та визначеної структури стада. Для цього необхідно дотримуватись таких нормативів:

– середньодобові прирости живої маси порослят у період дорощування: 300 г за перший місяць;

– 400 г – другий місяць;

– жива маса однієї голови у 4-місячному віці до переведення в групу відгодівлі має становити 38 кг;

– на етапі відгодівлі, тобто 5–8 місяців, середньодобові прирости повинні становити відповідно 450–700 г;

– витрати кормів на одну свиноматку до 2-х років на рік становитимуть 1 7,6 ц корм. од., що і прийнято в розрахунку.

Потреба в концормах для інших груп обчислюється з періоду після відлучення, виходячи з нормативу: для порослят 3-х місячного віку – 2 корм. од. на день; 4-х – 3 корм. од.; 5–8-х – 5 корм. од.

Корм – сухий (збалансований). Вода без обмежень;

– вага порослят при відлученні у двохмісячному віці становить 16 кг при середньодобовому прирості 250 грамів.

Завдання, яке ставилось перед нами, полягає не в розробці моделі нового типу сільськогосподарського підприємства, бо такі підприємства, як свиновідгодівельні комплекси, у тому числі із замкнутим типом виробництва, вже існували. Збереглися і приміщення таких тваринницьких комплексів, які можуть бути задіяні після відповідної реконструкції або ремонту. В даному випадку йдеться про модель процесу виробництва – від його початкової до завершальної стадії, де стартова позиція зводиться до складання бізнес-плану.

Цикли операцій	Од. виміру	Календарні строки																											
		2016 р.				2017 р.												2018 р.											
		9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Постановка свинок	гол.	140	140	120																									
Парування, поросність	1 м-ць		70	140	130	60																							
	2 м-ць																												
	3 м-ць																												
	4 м-ць																												
Опрос підсисний	1 м-ць	гол.					665	1330	1235	570																			
період	2 м-ць																												
Дорощування	3 м-ць							665	1330	1235	570																		
	4 м-ць																												
Відгодівля	5 м-ць	гол.								665	1330	1230	570																
	6 м-ць																												
	7 м-ць																												
Реалізація	8 м-ць	ц.												698	1396	1297	599												

Рис. 1 Циклограма (схема) обороту поголів'я і вирощування свиней за заданими параметрами постановки маточного стада

Тобто модель виступає як уявна конструкція явища, що відбувається лише за певних умов.

Ціль формування, яку ми пропонуємо, полягає у виробництві максимального обсягу сільськогосподарської продукції (м'яса) за рахунок раціонального використання ресурсів та інших чинників, з урахуванням місцевих ґрунтово-кліматичних та економічних умов.

Основна частина програми, на якій має будуватися вся практична організаційно-виробнича діяльність, включає визначення параметрів виробництва загалом та його підрозділів за умови упорядкованості взаємозв'язків різних елементів системи, зокрема:

– у процесі виробництва – раціональні співвідношення і пропорції між технологією, технікою, робочою силою і т.д.;

– у відношенні до підприємства – сукупність підрозділів (бригади, цехи), що виконують функції основного виробництва, а також допоміжні і обслуговуючі підрозділи.

В кінцевому результаті завдання зводиться до підвищення рівня менеджменту на сучасному етапі підприємницької діяльності.

Напрями менеджменту, які пов'язані з організацією ринку свинини, є запорукою досягнення успіху. Слід зауважити, що в останні роки серед виробників тваринницької продукції вже склався певний рівень ринкових відносин з іншими суб'єктами ринку (посередниками) та переробними підприємствами, відстежується різниця цін між регіонами, динаміка цін. Тобто рівень ринкової зрілості виробників продукції різних категорій господарств досить високий.

Виходячи з обмежених можливостей щодо інноваційної діяльності, показники опоросів, приростів і виробничих витрат можуть задовольнити вітчизняного товаровиробника. Але спробуємо зіставити запропоновану модель і зарубіжний досвід, де нібито вищий рівень організації виробництва за менших розмірів виробництва або землеволодінь. З цією метою звернемося до деяких показників організації свинарства у Нідерландах, де утримується 15 млн. гол. свиней, у тому числі 1,5 млн. свиноматок, або стільки ж, як в Україні було у 1995 р. Виробництво свинини в цій країні базується на сімейному фермерстві, яке за своїми обсягами не поступається більшій частині вітчизняних сільськогосподарських підприємств. На перший погляд, 27 тис. фермерських господарств – це досить велика кількість, бо в них зайнято 50 тис. осіб, тобто припадає менше ніж дві особи на одну ферму. Однак половина всіх ферм мають більше 100 свиноматок, а 20% – понад 200. Ті фер-

мерські господарства, що спеціалізуються на відгодівлі, теж відрізняються між собою приблизно за такими ж параметрами. Половина ферм має в середньому 500 голів, а 10% – по 750 гол. Тобто одна сімейна ферма виробляє 50–75 т свинини. Наведемо деякі інші виробничі показники: свиноматка дає 21,5 поросят на рік за 2,25 опороси, добовий приріст живої маси на відгодівлі – 724 г, а витрати кормів дорівнюють 2,08 кг.

До цього можна додати, що західні технології передбачають автоматизацію і комп'ютеризацію виробничих процесів. Викликає інтерес технологія автоматизованого обслуговування свиноматок у племінному та репродуктивному свинарстві, яку пропонує Нідерландська компанія "Nedar agri". Не вдаючись в опис деталей цього автоматизованого комплексу (станції), відмітимо, що він поставляється на ринок у трьох основних модифікаціях: на 140, 350 і 1 000 свиноматок. Такі комплекси повністю відповідають вимогам ЄС за надійністю, метрологією, енергономією та дизайном. У Польщі, наприклад, такі системи впроваджують з 1993 р. і експлуатують їх у 43 свинарських господарствах. Тут, як правило, у приміщенні з груповим утриманням маточного поголів'я застосовується одна кормостанція, що обслуговує 25–30 свиноматок, але є й такі виробничі об'єкти, де в одному репродуктивному відділенні експлуатується 2–3 і навіть 6 сітанцій-автоматів.

Е Польщі цей напрям розглядається як реальний «технологічний ефект», який поряд з економією дорогих кормів за рахунок оптимізації раціонів і нормованої кормороздачі та зменшення інших витрат забезпечує значне підвищення продуктивності свиноматок. З огляду на майбутнє, цей досвід не слід ігнорувати, а домагатися його запозичення.

Проте знань зарубіжного досвіду ще недостатньо, щоб наблизити проблему до її оптимального вирішення. Суть у тому, що «реанімація» свинокомплексів до проектної потужності (після тривалої консервації) вимагає значних коштів і може здійснюватися на основі інвестиційних проектів на конкретних підприємствах, де для цього збереглися певні передумови. Відродження такого великого спеціалізованого виробництва найшвидше відбуватиметься на акціонерній основі.

Наряду з відродженням великих свинокомплексів, основною формою подальшої організації свинарства залишаються товарні свиноферми сільськогосподарських підприємств, які можуть нарощувати виробництво

м'ясопродукції за рахунок його інтенсифікації. В цьому випадку виникає питання про розмір таких ферм. Абсолютно однозначної відповіді на нього немає, але можна скористатися деякими порівняльними показниками, одержаними шляхом групування сільськогосподарських підприємств за поголів'ями свиней (табл.1).

З таблиці видно, що загалом простежується закономірність зниження кількості поголів'я та обсягу реалізації.

В групі, де поголів'я більше 5 000 гол., рентабельність становить 12,3%. Звичайно, кількість поголів'я не можна вважати єдиним фактором ефективності, але для одержання значної маси прибутку господарствам слід мати на відгодівлі не менше 500–700 гол. свиней, а в оптимальному варіанті – 1 200–1 500 гол. Утримання такої кількості свиней дає можливість раціонально використовувати фонди фуражного зерна.

Висновки з цього дослідження. На такі свиноферми, як і на крупні свиновідгодівельні комплекси, поширюється вимога науково обґрунтованого ведення галузі, тобто реалізації широковідомих заходів, апробованих практикою. Наприклад, це стосується міжпородного схрещування, завдяки якому господарства, що вирощують свиней вітчизняних порід, зокрема найбільш поширеної – «Велика біла», мають можливість підвищення продуктивної енергії одержаного приплоду. Досвідом багатьох господарств доведено, що

за генетичне джерело такого схрещування можна браги американську породу «Дюрок» ("Duroc"). Отримані гібридні свині від такого схрещування можуть потім схрещуватись з кнурами породи «Ландрас» або іншими.

Другий аспект відтворення стада полягає у проблемі низького виходу порослят. Відомо, що основне призначення свиноматки полягає виключно в держанні якомога більшої кількості здорового приплоду, що визначається і рівнем поросності. В окремих країнах більша кількість опоросів у рік регулюється раннім відлученням порослят (переважно у місячному віці). Але для цього потрібно мати відповідні комбікорми та інші замітники материнського молока. Для вітчизняних господарств це досить проблематичне завдання, вирішення якого найближчим часом маловірогідне. Проте не можна погодитися з таким станом, коли у вітчизняних умовах отримують вдвічі менше приплоду.

Третя складова – це годівля. В науковій літературі наводиться досить велика кількість рецептів годівлі свиней та раціонів для різних вікових і статевих груп тварин. За даними Інституту свинарства, незбалансованість раціонів зменшує на 30–35% середньодобові прирости і збільшує на 50% витрати кормів на одиницю продукції. До речі, тут вважають, що тільки переведення галузі переважно на концентрований тип годівлі дозволить налагодити виробництво конкурентоспроможної високоякісної свинини [4].

Таблиця 1
Групування сільськогосподарських підприємств України за поголів'ям свиней, 2014 р.

Групування за поголів'ям голів	Кількість господарств у групі	Середній розмір господарств (річні), га	Приріст свиней на одне господарство, ц.	Реалізовано на 1 господарство, ц.	Частка групи у реалізації, %	Поголів'я на одне господарство, голів	Середньодобовий приріст, т	Виробнича собівартість 1 ц. приросту, грн.	Витрати на одну голову, грн.	Собівартість 1 ц. реалізованої продукції, грн.	Ціна реалізації за 1 ц.	Одержано прибутку всього на одне господарство, тис. грн.	Одержано прибутку від реалізації 1 ц. свинини, грн.	Рентабельність, %
до 50	292	1 717	22	41	0,3	25	242	3 434	3 029	2 621,3	1 465,3	-47,9	-1 155,9	-44,1
51–100	264	1 828	61	65	0,4	74	225	2 839,6	2 329	2 790,2	1 564,4	-79,9	-1 225,7	-43,9
101–150	197	2 033	107	122	0,6	124	237	2 417,6	2 090	2 347	1 538,9	-98,9	-808,6	-34,4
151–300	304	2 461	202	205	1,4	221	250	2 368,7	2 165	2 367,1	1 604,9	-156	-762,2	-32,2
301–600	307	2 763	455	460	3,3	426	292	2 017,6	2 151	2 076,3	1 677,8	-183,1	-398,5	-19,2
601–1000	178	4 958	972	996	4,1	772	345	1 813,6	2 284	1 883,9	1 621,7	-261,2	-262,2	-13,9
1001–3000	214	3 530	2 293	2 283	11,3	1 697	370	1 717,2	2 320	1 807,9	1 727,6	-183,4	-80,3	-4,4
3001–5000	50	8 094	5 490	5 658	6,5	3 885	387	1 718,8	2 429	1 720,4	1 796,5	430,6	76,1	4,4
більше 5000	97	6 582	42 317	32 166	72,1	22 778	509	1 338,3	2 486	1 691,46	1 899,9	6 705,5	208,5	12,3
Україна	1 903	2 975	2 779	2 273	100	1 657	459	1 450,1	2 431	1 747,3	846,2	224,9	98,9	5,3

ЛІТЕРАТУРА:

1. Котлер Ф. Основы маркетинга: пер. с англ. / общ. редак. вступ. ст. Е.М. Пеньковой. – М.: Прогресс, 1990 – 736 с.
2. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток форми господарювання в агропромисловому комплексі / В.Я. Месель-Веселяк // Розвиток форми господарювання на селі. – К.: Урожай. – 1993. – с. 12–19.
3. Місюк М.В. Регіональний вибір напрямів відродження свинарства / М.В. Місюк // – Економіка АПК. – 2000. – № 11. – с. 39–41.
4. Місюк М.В. Формування регіонального ринку м'ясної продукції [Текст]: дис. канд. наук : спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / Місюк М.В.; УААН, інститут аграр. економіки – К., 20003 – 170 с.
5. Трончук І.С., Трончук А.І. Прогнозування виробництва конкурентоспроможної свинини / І.С. Трончук, А.І. Трончук // Тваринництво України – 2000. – № 12. – с. 26.
6. Лі. Е.Р. Виробництво свинини: технологія та собівартість в Україні та її конкурентів / Е.Р. Лі. // Виробництво продуктів харчування – 1998. – Вип. 5. – с. 4–8.
7. FAO: FAOSTAT Online Database. – [Електроний ресурс]. – Режим доступу : [www. Dao.org](http://www.Dao.org).